



Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi  
The Journal of International Social Research  
Volume: 3 Issue: 14 Fall 2010

**ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ  
KAZANIMLARIN VAHİY VE AKIL ÖĞRENME ALANINA GÖRE FARKLILAŞMA BOYUTU  
(VAN İLİ ÖRNEĞİ)**

***THE SIZE OF DIFFERENTIATION OF GAINS IN LEARNING DOMAINS OF REVELATION  
AND REASON AT RELIGIOUS CULTURE AND MORALS KNOWLEDGE CURRICULUM IN  
SECONDARY SCHOOLS (CASE STUDY OF VAN PROVINCE)***

Akif AKTO\*

**Özet**

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki kazanımların vahiy ve akıl öğrenme alanına göre farklılaşma boyutu araştırılmıştır. Bu nedenle tezde, ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmada araştırmanın problemini gösteren değişkenler öğrencilerin cinsiyeti, doğum yeri, okul dışında din eğitimi alma durumları ve aldıkları din eğitiminin kaynağı, okul türleri, yaşadıkları sosyal çevre ve yerleşim birimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmeninin yeterliliği ve yeterliliğini yansıtmaması, anne ve babalarının eğitim durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri ve dindarlık düzeylerine ilişkin durumlardır. Araştırmanın evrenini Van İlindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan ortaöğretim kademesindeki okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrenciler oluşturmaktadır. Ölçme aracı 900 öğrenci üzerinde uygulanması için dağıtıldı ancak 741 öğrenci ölçme aracına olumlu tepki vermiştir. Öğrencilerin söz konusu kazanımlara sahip olma düzeyleri, kendi görüşlerine dayalı olarak Likert tipi beşli derecelendirme ölçeğiyle toplanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Eğitim-Öğretim, Ortaöğretim, Öğretim Programı, Din Öğretimi Programı, Vahiy ve Akıl.

**Abstract**

This study looks at to what the size of differentiation of gains in Learning Domains of Revelation and Reason at Religious Culture and morals knowledge curriculum in secondary. The research has been planned as a single factor pattern. In this study, the variable that shows the research problems are students' sexuality, birthplace, whether they receive religious education outside of school and its source, school types, social environment and settlement areas, proficiency level of Religious Culture and Morals Knowledge instructor and reflection of the proficiency, and educational, socio-economic and religious statuses of parents. The population of the research is students taking Religious Culture and Morals Knowledge courses at secondary schools administered by the Ministry of Education in Van Province. The evaluation tool was distributed to 900 students, but only 741 of them responded positively. Students' opinions about the level of possession of at issue gains were collected with five point likert scale.

**Key Words:** Education-Instruction, Secondary Education, Curriculum, Religious Education, Revelation And Reason.

**Giriş**

Son dönemlerde eğitim sürecinde, imkânların artması, eğitim ortamlarının değişmesi, ölçme ve değerlendirme metodolojisinin farklılaşması, sonuç merkezli bir eğitim yönteminden süreci önceleyen bir değerlendirme yöntemine önem verilmesi gibi unsurlar öğretim programlarının temel belirleyicileri olarak dikkate alınmaktadır.

Öğretim programları, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak yapılır ve öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Öğretim programlarının gerçekleşmesi için hazırlanan öğretim programını oluşturan temel öğeler öğretimin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirmesi

\* Dr., Felsefe-Din Bilimleri Anabilim Dalı (Din Eğitimi Bölümü), akifakto@hotmail.com

sürecidir(Güven, 2004:1). Bu süreç program geliştirme olarak adlandırılmaktadır(Varış, 1978:17). Diğer bir deyişle program geliştirme, öğretim programının hedef, içerik, öğrenme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür(Demirel, 1999:96). Program geliştirme çalışmaları belli bir okul ya da okul sistemi içinde, araştırmaya dayalı etkinlikler olarak değerlendirilir. Program geliştirme sürecinde amaç, uygulanan öğretim programlarının verimliliğini artırma, programın uygulanması sırasında ortaya çıkan aksaklıkları belirleme ve bu aksaklıkları gidermenin yollarını araştırmaktır. Bu araştırmanın yapılması ve uygulanması aşamasında ise program geliştirme sürecinin öğelerinden yararlanılmaktadır(Güven, 2004:10). Program geliştirme sürecinin öğeleri öğretim programı taslağını oluşturan hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri, değerlendirme ve programın tekrar gözden geçirilmesi amacıyla yapılan dönüt-düzeltilme aşamasıdır(Güven, 2004:11).

Hızla gelişen çağın koşulları nedeniyle bugün öğrencilerin daha aktif olmaları gereken bir anlayış hâkim olmaya başlamıştır. Bu durum öğretim programlarında referans alınan kaynak ve yaklaşımların değişmesini de beraberinde getirmekte ve artık öğrenciyi merkeze alan öğretim programları hazırlanmaya başlanmaktadır. Bu yaklaşımda öğrencilerin davranışlarının değiştirilmesinde zihnin geliştirilmesine önem verilmektedir(Güneş, 2007:7). Yeni öğretim programlarındaki bu yaklaşımların geleneksel yaklaşımlardan ayıran en belirgin özelliği öğrenmenin, bireyin kendi çabasıyla elde edilmiş olması ve zihninde yapılandırılmış olmasıdır(Fosnot, 1996:10).

Bu düşünceler doğrultusunda öğrenme-öğretme sürecinde birtakım değişiklikler meydana gelmesi ve bu değişikliklere paralel olarak, eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi, düzenlenmesi ve programa temel teşkil eden unsurların yeni ihtiyaçlara göre yapılandırılması kaçınılmaz bir olgu olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda en son hazırlanan ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programına göre, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde eğitimdeki yeni gelişmelere paralel olarak öğrencilerin beceri edinmesi beklenmektedir. Ayrıca programda öğretim yöntemleri kullanılarak araç gereçler, kaynaklar ve değerlendirme raporları önem arz etmektedir. Bu açıdan yeni hazırlanan programın yeni pedagojik anlayış ve değişen ihtiyaçlar çerçevesinde yeniden geliştirilmesinin önemli bir kazanım olduğu belirtmek gerekir. Öğretimdeki bu beklentilere cevap verebileceği ve eğitimde geleneksel yaklaşımların çok ötesinde bir eğitim anlayışı öğrenme-öğretme sürecini yeniden düzenlendiği kabul edilmektedir (Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 2005:11-12).

Bu bağlamda araştırmanın problemi: “ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki kazanımların vahiy ve akıl öğrenme alanına göre farklılaşma boyutunu etkileyen faktörlerin neler olduğu?” sorusu üzerine kurgulanmıştır.

#### **Araştırmanın Amacı: (Purpose of Research)**

Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki kazanımların vahiy ve akıl öğrenme alanına göre farklılaşma boyutunu etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Bu temel amaç, aşağıda verilen alt amaçlara ulaşılarak çözümlenecektir.

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımlar araştırmaya katılanların cinsiyeti, doğum yeri, okul dışında din eğitimi alma durumları ve aldıkları din eğitiminin kaynağı, okul türleri, yaşadıkları sosyal çevre ve yerleşim birimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliği ve yeterliliğini yansıtmaması, anne ve babalarının eğitim durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri ve dindarlık düzeylerine göre farklılıklaşmakta mıdır?

#### **Araştırmanın Önemi: (The Importance of Research)**

Din eğitimi alanında öğrenci kazanımlarının hayata aktarılmasını izleyen uygulamaya dönük çalışmaların yok denecek kadar az olması çalışmayı önemli kılmaktadır. Çünkü ortaöğretim ders programındaki üniteler, davranış değişikliğini sağlama açısından bir takım kazanımların elde edilmesi açısından önemlidir. Kazanımların öğrenme alanlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştıran çalışmaların azlığı dikkate alındığında; bu araştırmanın, ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin derslerdeki veriminin ve başarısının artmasına katkı sağlayacağı, Milli Eğitim Bakanlığına ve buna bağlı olarak Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne alanla ilgili program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı, okul ve çevresinde etkili olan faktörleri belirleyecek öğrenme çevresinin etkili düzenlenmesine yönelik öneriler ortaya koyacağı umulmaktadır.

## YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli

Araştırmada ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki kazanımların vahiy ve akıl öğrenme alanına göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu nedenle tezde, ilişkiisel tarama modeli (Karasar,1998:79-81) kullanılmıştır. Teze konu edilen araştırma tek faktörlü bir desen (Balcı, 2001:242) olarak planlanmıştır. Bu çalışmada araştırmanın problemini gösteren değişkenler, araştırmaya katılanların cinsiyeti, doğum yeri, okul dışında din eğitimi alma durumları ve aldıkları din eğitiminin kaynağı, okul türleri, yaşadıkları sosyal çevre ve yerleşim birimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliği ve yeterliliğini yansıtmaması, anne ve babalarının eğitim durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri ve dindarlık düzeylerine ilişkin durumlardır.

### Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Van ilindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan ortaöğretim kademesindeki okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem kapsamındaki okullar olan Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Anadolu Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi'nin her bir türünden birer okul türü, düz liselerden de araştırmacı tarafından yapılan gözlemler ve okul idarecileriyle yapılan görüşmeler sonucunda kentnin muhtelif semtlerinde yer alan üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeylerden ailelerin çocuklarının devam ettiği varsayılan beş ayrı okul seçilmiştir. Ölçme aracı sadece lise son sınıflara uygulanmıştır. Son sınıfı üç-dörtten daha fazla şubeden oluşan kalabalık okullarda okul müdürleri ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile görüşülerek akademik başarıları bakımından düşük, orta ve yüksek düzeydeki şubelerden birer şube seçilmiş ve bu şubelerden de kız-erkek öğrenci oranlarının birbirine yakın olduğu üç şube tercih edilmiştir. Ölçme aracı ile elde edilecek bulgular belirlenen örneklem grubu üzerinde uygulanarak çözümlenmeler yapılmıştır. kız-erkek öğrenci oranlarının birbirine yakın olduğu üç şube tercih edilmiştir. Ölçme aracı ile elde edilecek bulgular belirlenen örneklem grubu üzerinde uygulanarak çözümlenmeler yapılmıştır. Ölçme aracı 900 öğrenciye dağıtıldı; ancak 741 öğrenciden form dönüşü gerçekleşti. Geri dönüş oranımız % 82,3 oldu.

### Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada başarı testi ve tutum ölçeği yapılmamış olup, veri toplama aracı olarak, örneklem grubunda bulunan öğrencilere tarafımızdan ortaöğretim programının tüm kazanımlarını kapsayan ölçek anket yöntemi ile uygulanmıştır. Elde edilen verilerin SPSS programına girilerek ilişki ve fark testlerine tabi tutulmuştur. Veri toplama aracımız olan anket formunda, kişisel özellikleri belirlemeye yönelik 12 adet soru ile ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin kazanımlarının gerçekleşme düzeylerini belirlemeye yönelik 84 sorudan oluşan ortaöğretimlerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin kazanımlarının gerçekleşme düzeyleri ölçeğinden oluşmaktadır.

### Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Öğrencilerin söz konusu kazanımlara sahip olma düzeyleri, kendi görüşlerine dayalı olarak Likert tipi beşli derecelendirme ölçeğiyle toplanmıştır. Günümüzde en fazla kullanılan çok maddeli ölçeklerden birisi de Likert tipi ölçeklerdir (geniş bilgi için bkz: Tezbaşaran,1997).

Öğrencilerin belirtilen kazanımlara sahip olma düzeyleri toplam puanlar kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle tüm boyutlardaki kazanımları elde etme düzeylerine ilişkin toplam puanlar hesaplanarak, bu değerler büyükten küçüğe 1'den başlanarak sıraya dizilmiştir. Her bir kazanımın elde etme düzeyine ait ortalama puanlar kullanılarak, öğrencilerin o kazanımlara hangi düzeyde sahip olduğu ölçeklendirilmiştir. Verilerinin çözümlenmesinde uygulanan anketlerde toplanan veriler bilgisayar ortamına aktararak düzenlenmiş ve sosyal bilimler istatistiksel paket programı (SPSS)'nda analiz edilmiştir.

Elde edilen Cronbach Alpha sonucuna göre, değişkenleri daha sağlıklı bir biçimde belirlemek ve ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak amacıyla da verilere faktör analizi uygulanmıştır. İkili karşılaştırmalarda *bağımsız ikili örneklem t testi*, gruplar arasındaki farklılıkların varlığının tespiti için *tek yönlü varyans analizi* uygulanmıştır. *Varyans analizi* sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmışsa bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla *çoklu karşılaştırma testleri (post hoc multiple comparisons)* yapılmıştır. Her bir değişkenin bir diğer değişkenle olan ilişkisi uygun analiz teknikleriyle ayrı ayrı ortaya konulduktan sonra bir sonuç tablosu üzerinde açıklama ve yorumlama yapılmıştır.

### Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın güvenilirlik katsayılarının belirlenmesinde *Cronbach Alfa* katsayısı kullanılmıştır. Ölçekte 7 temel kazanım boyutu ele alınmış ve bu boyutların altında yer alan ölçeklerin tek bir yapıyı ölçüp ölçmediğini test etmek için faktör analizi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2002:117). Ayrıca öğrencilerin kazanımlarının gerçekleşme düzeylerini belirlemek için kullanılan ölçeğin her bir boyutunun geçerlik güvenilirlik çalışması ve elde edilen verilerdeki yeterliğinin saptanması için *Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)* ve verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini belirtmek için *Barlett Testi* uygulanmıştır (Tavşancıl, 2002:50). Elde edilen verilere faktör analizi yapılmış madde test korelasyonları incelenmiştir. İnceleme sonucunda, toplam korelasyonu 0,30'un altında kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

### Bulgular ve Yorum

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki kazanımların vahiy ve akıl öğrenme alanına göre farklılaşma boyutunu etkileyen faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların elde edilmesinde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla toplanan veriler uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular yorumlanmıştır.

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Kadın	434	3,85	,97	738	,470	,639
Erkek	306	3,82	,99			

Tablo 1: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları öğrencilerin cinsiyetlerine göre t-testi sonuçları yukarıdaki tablo 1’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(738)=-,470, p>.05$ ]. Erkek öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” ölçeğinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,85$  iken kız öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” ölçeğinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,82$ ’dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, cinsiyet faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanları yeterliklerinde farklı etkilere sahip olmadığını göstermektedir. Konuyla ilgili yapılan diğer alan araştırmalarında da cinsiyet etkili bir faktör değildir.

Doğum Yerleri	N	$\bar{X}$	S
Köy	171	3,93	,77
İlçe	115	3,69	1,21
İl	367	3,83	,97
Büyükşehir	77	3,96	,91
Başka bir ülke	7	3,21	1,23
Toplam	737	3,84	,97

Tablo 2: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Doğum Yerlerine Göre Analizi (Anova)

Araştırmaya katılan öğrencilerin, “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ne ilişkin boyutun onların doğum yerlerine göre varyans analizi sonuçları yukarıda tablo 91’de gösterilmiştir.

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	P
Guruplar arası	7,584	4	1,896	2,021	,090
Guruplar içi	686,878	732	,938		
Toplam	694,462	736			

Tablo 3: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Doğum Yerlerine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Yukarıdaki tablo 2’nin sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nden aldıkları puanları ve doğdukları yerleşim merkezine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir [F(4-732)=2,021, p>.05]. Bu bulgu, doğum yerlerinin ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ni edinmelerinde farklı etkilere sahip olmadığını göstermektedir. Analiz sonuçları dikkate alındığında, bu kazanımlara öğrencilerin sahip olma düzeylerinin doğum yerlerine göre farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır.

Öğretmen Yeterliliği	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	535	3,88	,93	729	2,140	,33
Hayır	196	3,71	1,05			

Tablo 3: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenini Yeterli Görüp Görmemesine Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılan öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenini yeterli görüp görmemelerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 3’te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterli olup olmaması arasında anlamlı bir fark vardır [t( 729)= 2,140, p<.05]. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenini yeterli gören öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}$  =3,88 iken Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenini Yeterli görmeyen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}$  =3,71’dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterli olması faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenin Yeterliliğini Yansıtmaması	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	470	3,89	,92	689	1,981	,048
Hayır	221	3,73	1,07			

Tablo 4: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmeninin Yeterliliğini Yansıttığını Düşünüp Düşünmemesine Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılan öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliğini yansıttığını

düşünüp düşünmediklerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 4'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliğini yansıtmaması arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(689)=1,981, p<.05$ ]. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliğini yansıttığını düşünen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,89$  iken Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliğini yansıtmayan öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,73$ 'tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliğini yansıtmaması faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Lise Türü	N	$\bar{X}$	S
Endüstri Meslek Lisesi	35	4,07	,66
Kız Meslek Lisesi	48	4,08	,51
Sağlık Meslek Lisesi	31	3,93	1,14
Ticaret Meslek Lisesi Anadolu Lisesi	35	3,55	1,21
Fen Lisesi	47	4,05	,61
Anadolu Öğretmen Lisesi	47	3,86	,79
Anadolu Lisesi	66	4,12	,64
Düz Lise	431	3,74	1,06
Total	740	3,84	,97

Tablo 5: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Lise Türlerine Göre Analizi (Anova)

Öğrencilerin, “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ne ilişkin boyutun öğrencilerin lise türüne göre varyans analizi sonuçları yukarıda tablo 5'te gösterilmiştir.

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	P	Anlamlı Fark
Guruplar arası	19,597	7	2,800	3,052	,004	1-4,8-4;2-4,2-8;5-4,5-8;7-4,7-8
Guruplar içi	671,419	732	,917			
Toplam	691,016	739				

Tablo 6: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Lise Türlerine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Yukarıdaki tablo 6'nın sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nden aldıkları puanları ve lise türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [ $F(4-732)=3,052, p<.05$ ]. Bu bulgu, lise türlerinin ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ni edinmelerinde farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Analiz sonuçları dikkate alındığında, bu kazanımlara öğrencilerin sahip olma düzeylerinin lise türlerine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Farkın kaynağını tespit etmek için yapılan LSD testi sonucunda, Endüstri Meslek Lisesi ve Düz Lise'de okuyan öğrencilerin, Ticaret Meslek Anadolu Lisesi'nde okuyan öğrencilere; Kız Meslek Lisesi, Fen Lisesi ve Anadolu Lisesi'nde okuyan öğrencilerin de Ticaret Meslek Anadolu Lisesi ve Düz Lise'de okuyan öğrencilere göre vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Aile Ortamı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	287	3,75	1,08	670	-2,444	,015
Hayır	385	3,93	,84			

Tablo 7. 1: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Aile Ortamını Tercih Etme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların sosyal çevre olarak aile ortamını tercih edip etmediklerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 7. 1’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve sosyal çevre olarak aile ortamını tercih edip etmemeleri arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(670)=-2,444, p<.05$ ]. Sosyal çevre olarak aile ortamını tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,75$  iken, sosyal çevre olarak aile ortamını tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,93$ ’tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin sosyal çevre olarak aile ortamını tercih etmeleri faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Mahalle Ortamı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	32	3,90	1,00	671	,274	,784
Hayır	641	3,85	,95			

Tablo 7. 2: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Mahalle Ortamını Tercih Etme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların sosyal çevre olarak mahalle ortamını tercih edip etmediklerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 7. 2’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve sosyal çevre olarak mahalle ortamını tercih edip etmemeleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(671)=,274, p>.05$ ]. Sosyal çevre olarak mahalle ortamını tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,190$  iken, sosyal çevre olarak mahalle ortamını tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,85$ ’tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin sosyal çevre olarak mahalle ortamını tercih edip etmedikleri faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Arkadaş Ortamı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	211	3,84	,97	671	-,286	,775
Hayır	462	3,86	,94			

Tablo 7. 3: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Arkadaş Ortamını Tercih Etme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların sosyal çevre olarak arkadaş ortamını tercih edip etmediklerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 7. 3'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve sosyal çevre olarak arkadaş ortamını tercih edip etmemeleri arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 671)=-,286, p>.05]. Sosyal çevre olarak arkadaş ortamını tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,84$  iken, sosyal çevre olarak arkadaş ortamını tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,86$ 'dır. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin sosyal çevre olarak arkadaş ortamını tercih edip etmedikleri faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Okul Ortamı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	384	3,94	,82	671	2,720	,007
Hayır	289	3,74	1,09			

Tablo 7. 4. Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Okul Ortamını Tercih Etme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların sosyal çevre olarak okul ortamını tercih edip etmediklerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 7. 4'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve sosyal çevre olarak okul ortamını tercih edip etmemeleri arasında anlamlı bir fark vardır [t( 671)=2,720, p<.05]. Sosyal çevre olarak okul ortamını tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,94$  iken, sosyal çevre olarak okul ortamını tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,74$ 'tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin sosyal çevre olarak okul ortamını tercih etmeleri faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer Ortamlar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	36	3,89	,74	671	,211	,833
Hayır	637	3,85	,96			

Tablo 7. 5: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Diğer Ortamları Tercih Etme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların sosyal çevre olarak diğer ortamları tercih edip etmediklerine göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 7. 5'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve sosyal çevre olarak diğer ortamları tercih edip etmemeleri arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 671)=,211, p>.05]. Sosyal çevre olarak diğer ortamları tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,89$  iken, sosyal çevre olarak diğer ortamları tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,85$ 'tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin sosyal çevre olarak diğer ortamları tercih edip etmedikleri faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.



Annelerin Öğrenim Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
Okuryazar değil	328	3,89	,85
Okur-yazar	74	3,74	1,10
İlkokul mezunu	181	3,77	1,04
Ortaokul mezunu	64	3,89	1,19
Lise mezunu	58	3,85	,90
Üniversite mezunu	15	4,04	,53
Mastır/Doktora	11	3,79	1,50
Total	731	3,84	,97

Tablo 8: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Öğrenim Düzeyine Göre Analizi (Anova)

Öğrencilerin, “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ne ilişkin boyutun araştırmaya katılanların annelerinin öğrenim düzeyine göre varyans analizi sonuçları yukarıda tablo 8’de gösterilmiştir.

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	P
Guruplar arası	3,113	6	,519	,552	,768
Guruplar içi	680,286	724	,940		
Toplam	683,399	730			

Tablo 9: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Öğrenim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

Yukarıdaki tablo 9’un sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nden aldıkları puanları ve annelerinin öğrenim düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F(6-724)=,552, p>.05$ ]. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin öğrenim düzeyi faktörü, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Babaların Öğrenim Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
Okuryazar değil	88	3,72	1,04
Okur-yazar	74	3,95	,79
İlkokul mezunu	173	3,97	,77
Ortaokul mezunu	115	3,74	,98
Lise mezunu	165	3,78	1,04
Üniversite mezunu	81	3,80	1,15
Mastır/Doktora	30	3,84	1,23
Total	726	3,83	,97

Tablo 10: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının Öğrenim Düzeyine Göre Analizi (Anova)

Öğrencilerin, “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ne ilişkin boyutun araştırmaya katılanların babalarının öğrenim düzeyine göre varyans analizi sonuçları yukarıda tablo 10’da gösterilmiştir.

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	P
Guruplar arası	6,981	6	1,164	1,236	,286
Guruplar içi	677,092	719	,942		
Toplam	684,074	725			

Tablo 11: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının Öğrenim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

Yukarıdaki tablo 11'in sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"nden aldıkları puanları ve babalarının öğrenim düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F(6-719)=1,236, p>.05$ ]. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının öğrenim düzeyi faktörü, araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Anne ve Babaların Ekonomik Düzeyi	N	$\bar{X}$	S
Düşük	94	3,89	,84
Orta	558	3,86	,95
Yüksek	68	3,72	1,16
Total	720	3,85	,96

Tablo 12: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Anne ve Babalarının Ekonomik Düzeyine İlişkin Algılarına Göre Analizi (Anova)

Öğrencilerin, "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"ne ilişkin boyutun araştırmaya katılanların anne ve babalarının ekonomik düzeyine göre varyans analizi sonuçları yukarıda tablo 12'de gösterilmiştir.

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	P
Guruplar arası	1,369	2	,685	,750	,473
Guruplar içi	654,680	717	,913		
Toplam	656,049	719			

Tablo 13: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Anne ve Babalarının Öğrenim Düzeyine Göre Analiz Sonuçları

Yukarıdaki tablo 13'ün sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"nden aldıkları puanları ve anne-babalarının ekonomik düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F(2-717)=,750, p>.05$ ]. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının ekonomik düzeyi faktörü, araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Namaz Kılar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	685	3,87	,93	728	2,432	,015
Hayır	45	3,50	1,40			

Tablo 14. 1: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Namaz Kılıp Kılmama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin namaz kılıp kılmadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14.1’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin namaz kılıp kılmama durumu arasında anlamlı bir fark vardır [t( 728)=2,432 p<.05]. Namaz kılan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,87 iken, namaz kılmayan öğrenci annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,50’dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin namaz kılmayı tercih etmeleri faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kur'an Okur	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	365	3,88	,97	728	,984	,326
Hayır	365	3,81	,97			

Tablo 14. 2: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Kur'an Okuyup Okumama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin Kur'an okuyup okumamalarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14. 2’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin Kur'an okuyup okumama durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 728)=,984 p>.05]. Kur'an okuyan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,88 iken, Kur'an okumayan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,81’dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin Kur'an okuyup okumadıkları faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Oruç Tutar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	694	3,86	,94	727	2,498	,013
Hayır	35	3,45	1,36			

Tablo 14. 3: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Oruç Tutup Tutmama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin oruç tutup tutma durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14. 3’te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin oruç tutup tutma durumu arasında anlamlı bir fark vardır [t( 727)=2,498, p<.05]. Oruç tutan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,86 iken, oruç tutmayan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,45’tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin oruç tutmaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Zekât Verir	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	554	3,88	,95	727	1,845	,065
Hayır	175	3,73	1,02			

Tablo 14. 4: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Zekât Verip Vermeme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin zekât verip vermeme durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14. 4'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin zekât verip vermeme durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(727)=1,845$   $p>.05$ ]. Zekât veren öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,88$  iken, Zekât vermeyen öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,73$ 'tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin Zekât verip vermeme faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Hacca Gitti	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	36	3,90	1,37	727	,359	,720
Hayır	693	3,84	,95			

Tablo 14. 5: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin Hacca Gidip Gitmeme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin hacca gidip gitmeme durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14. 5'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin hacca gidip gitmeme durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(727)=,359$   $p>.05$ ]. Hacca giden öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,90$  iken, hacca gitmeyen öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,84$ 'tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin hacca gidip gitmedikleri faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Sürekli İbadet Eder	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	73	3,62	1,13	727	-2,065	,039
Hayır	656	3,87	,95			

Tablo 14. 6: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin İbadet Yapma Sıklığına Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin ibadet yapma sıklığına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14. 6'da gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin ibadet yapma sıklığı arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(727)=-2,065$   $p>.05$ ]. İbadetleri sık sık yapan öğrencilerin annelerinin

puan ortalamaları  $\bar{X}=3,62$  iken, ibadetleri bazen yapan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,87$ 'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin ibadet yapma sıklığı faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Hiç İbadet Yapmaz	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	2	2,12	1,59	727	-2,519	,012
Hayır	727	3,85	,97			

Tablo 14. 7: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Annelerinin İbâdet Yapıp Yapmama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların annelerinin ibadet yapıp yapmama durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 14. 7'de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve annelerinin ibadet yapıp yapmama durumu arasında anlamlı bir fark vardır [t( 727)=-2,519 p>.05]. Hiç ibadet yapmayan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=2,12$  iken, ibadet yapan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,85$ 'tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin ibadet yapmaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15. 1: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya

Namaz Kılar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	605	3,89	,94	706	3,091	,002
Hayır	103	3,57	1,06			

Katılanların Babalarının Namaz Kılıp Kılmama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının namaz kılıp kılmadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 1'de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve babalarının namaz kılıp kılmama durumu arasında anlamlı bir fark vardır [t( 706)=3,091 p<.05]. Namaz kılan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,89$  iken, namaz kılmayan öğrenci babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,57$ 'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının namaz kılmayı tercih etmeleri faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kur'an Okur	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	322	3,91	1,01	706	1,665	,096
Hayır	386	3,79	,92			

Tablo 15. 2: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının Kur'an Okuyup Okumama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının Kur'an okuyup okumamalarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 2'de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" boyutundaki toplam puanları ve babalarının Kur'an okuyup okumama durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(706)=1,665, p>.05$ ]. Kur'an okuyan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,91$  iken, Kur'an okumayan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,79$ 'dur. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin babalarının Kur'an okuyup okumadıkları faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Oruç Tutar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	658	3,87	,95	706	2,243	,025
Hayır	50	3,55	1,11			

Tablo 15. 3. Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının Oruç Tutup Tutmama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının oruç tutup tutmama durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 3'de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" boyutundaki toplam puanları ve babalarının oruç tutup tutma durumu arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(706)=2,243 p<.05$ ]. Oruç tutan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,87$  iken, oruç tutmayan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,55$ 'tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin babalarının oruç tutmaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Zekât Verir	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	616	3,87	,95	706	2,047	,041
Hayır	92	3,65	1,02			

Tablo 15. 4: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının Zekât Verip Vermeme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının zekât verip vermeme durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 4'de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" boyutundaki toplam puanları ve babalarının zekât verip vermeme durumu arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(706)=2,047 p<.05$ ]. Zekât veren öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,87$  iken, Zekât vermeyen öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=3,65$ 'tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin babalarının zekât vermeleri faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Hacca Gitti	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	100	3,83	1,27	706	-,040	,968
Hayır	608	3,84	,90			

Tablo 15. 5: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının Hacca Gidip Gitmeme Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının hacca gidip gitmeme durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 5'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve babalarının hacca gidip gitmeme durumu arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 706)=-,040 p>.05]. Hacca giden öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,83 iken, oruç tutmayan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,84'tür. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin babalarının hacca gidip gitmedikleri faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde farklı etkilere sahip olmadığını göstermektedir.

Sürekli İbadet Eder	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	103	3,69	,98	706	-1,807	,071
Hayır	605	3,87	,96			

Tablo 15. 6: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının İbâdet Yapma Sıklığına Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının ibadet yapma sıklığına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 6'da gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve babalarının ibadet yapma sıklığı arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 706)=-1,807 p>.05]. İbadetleri sık sık yapan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,69 iken, ibadetleri bazen yapan öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}$ =3,87'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin babalarının ibadet yapma sıklığı faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Hiç İbadet Yapmaz	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	10	2,93	,92	706	-3,036	,002
Hayır	698	3,86	,96			

Tablo 15. 7: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Babalarının İbâdet Yapıp Yapmama Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların babalarının ibadet yapıp yapmama durumuna göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 15. 7'de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve babalarının ibadet yapıp yapmama durumu arasında anlamlı bir fark vardır [t( 706)=-3,036 p<.05]. Hiç ibadet yapmayan

öğrencilerin babalarının puan ortalamaları  $\bar{X}=2,93$  iken, ibadet yapan öğrencilerin annelerinin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,86$ 'dır. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin babalarının ibadet yapmaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yerleşim Birimi	N	$\bar{X}$	S
Kendi evimde kalıyorum	509	3,80	1,03
Yurtta kalıyorum	142	4,04	,63
Kıralık evde kalıyorum	71	3,75	1,00
Diğer	16	3,76	,93
Total	738	3,84	,96

Tablo 16: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Kaldıkları Yerleşim Birimine Göre Analizi (Anova)

Öğrencilerin, “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ne ilişkin boyutun öğrencilerin yerleşim birimine göre varyans analizi sonuçları yukarıda tablo 16’da gösterilmiştir.

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Toplamı	F	P
Guruplar arası	6,865	3	2,288	2,492	,059
Guruplar içi	673,918	734	,918		
Toplam	680,783	737			

Tablo 17: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Kaldıkları Yerleşim Birimine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Yukarıdaki tablo 17’nin sonuçlarına göre araştırmaya katılan, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nden aldıkları puanları ve kaldıkları yerleşim merkezine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir [F(3-734)=2,492, p>.05]. Bu bulgu, doğum yerlerinin ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”ni edinmelerinde farklı etkilere sahip olmadığını göstermektedir. Analiz sonuçları dikkate alındığında, bu kazanımlara öğrencilerin sahip olma düzeylerinin doğum yerlerine göre farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır.

Okul Dışında Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	316	4,02	,83	729	4,634	,000
Hayır	415	3,69	1,04			

Tablo 18: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Okul Dışında Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve okul dışında din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark vardır [t( 729)=4,634 p<.05]. Okul dışında din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=4,02$  iken, okul dışında din eğitimi almayı tercih etmeyen



öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=3,69$ 'dur. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında din eğitimi almaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi”nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aileden Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	181	3,90	1,02	333	-1,634	,103
Hayır	154	4,06	,74			

Tablo 18. 1: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Aileden Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında aileden din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18.1’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve okul dışında aileden din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 333)=-1,634, p>.05]. Okul dışında aileden din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,90$  iken, okul dışında aileden din eğitimi almayı tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=4,06$ 'dır. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında aileden din eğitimi alıp almadıkları faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Camiden Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	48	3,83	1,15	333	-1,195	,233
Hayır	287	4,00	,85			

Tablo 18. 2: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Camiden Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında camiden din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18.2’de gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve okul dışında camiden din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark yoktur [t( 333)=-1,195, p>.05]. Okul dışında camiden din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,83$  iken, okul dışında camiden din eğitimi almayı tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=4,00$ 'dır. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında camiden din eğitimi alıp almadıkları faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Kur'an Kursundan Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	41	4,15	,81	333	1,367	,173
Hayır	294	3,95	,91			

Tablo 18. 3: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Kur'an Kursundan Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında Kur'an kursundan din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18.3'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" boyutundaki toplam puanları ve okul dışında Kur'an kursundan din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(333)=1,367, p>.05$ ]. Okul dışında Kur'an kursundan din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=4,15$  iken, okul dışında Kur'an kursundan din eğitimi almayı tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=3,95$ 'tir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında Kur'an kursundan din eğitimi alıp almadıkları faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

Dini Vakıflardan Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	19	3,54	1,25	333	-2,162	,031
Hayır	316	4,00	,87			

Tablo 18. 4: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Dini Vakıflardan Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında dini vakıflardan din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18.4'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" boyutundaki toplam puanları ve okul dışında dini vakıflardan din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(333)=-1,801, p<.05$ ]. Okul dışında dini vakıflardan din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,54$  iken, okul dışında dini vakıflardan din eğitimi almayı tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=4,00$ 'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında dini vakıflardan din eğitimi almaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Dini Derneklerden Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	28	3,63	1,23	333	-2,108	,036
Hayır	307	4,01	,86			

Tablo 18. 5: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Dini Derneklerden Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında dini derneklerden din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18.5'te gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi" boyutundaki toplam puanları ve okul dışında dini derneklerden din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark vardır [ $t(333)=-2,108, p<.05$ ]. Okul dışında dini derneklerden din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=3,63$  iken, okul dışında dini derneklerden din eğitimi almayı tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=4,01$ 'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında dini derneklerden din eğitimi almaları faktörünün, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin "vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi"nin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Dini Cemaatlerden Din Eğitimi Alma Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
Evet	176	4,03	,81	333	1,684	,093
Hayır	178	3,87	1,00			

Tablo 18. 6: Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi Toplam Puanlarının Araştırmaya Katılanların Dini Cemaatlerden Din Eğitimi Alma Durumuna Göre T-Testi Sonuçları

Vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi toplam puanlarının araştırmaya katılanların okul dışında dini cemaatlerden din eğitimi alıp almadıklarına göre t-testi sonuçları yukarıda tablo 18.6'da gösterilmiştir. Bu bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrencilerinin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” boyutundaki toplam puanları ve okul dışında dini cemaatlerden din eğitimi alıp almadıkları arasında anlamlı bir fark yoktur [ $t(333)=1,684$   $p>.05$ ]. Okul dışında dini cemaatlerden din eğitimi almayı tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları  $\bar{X}=4,03$  iken, okul dışında dini cemaatlerden din eğitimi almayı tercih etmeyen öğrencilerin puan ortalamaları ise  $\bar{X}=4,87$ 'dir. Tablo değerleri varyansların eşitliği varsayımına göre alınmıştır.

Bu bulgu, öğrencilerin okul dışında dini cemaatlerden din eğitimi alıp almadıkları faktörü, ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrencilerin “vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşme düzeyi” toplam puanları üzerinde etkili bir faktör değildir.

## Sonuç

Bu çalışmada ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programındaki vahiy ve akıl öğrenme alanındaki kazanımların araştırmaya katılanların cinsiyeti, doğum yeri, okul dışında din eğitimi alma durumları ve aldıkları din eğitiminin kaynağı, okul türleri, yaşadıkları sosyal çevre ve yerleşim birimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliği ve yeterliliğini yansıtması, anne ve babalarının eğitim durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri ve dindarlık düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu nedenle tezde, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Teze konu edilen araştırma tek faktörlü bir desen olarak planlanmıştır. Bu çalışmada araştırmanın problemini gösteren değişkenler, araştırmaya katılanların cinsiyeti, doğum yeri, okul dışında din eğitimi alma durumları ve aldıkları din eğitiminin kaynağı, okul türleri, yaşadıkları sosyal çevre ve yerleşim birimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yeterliliği ve yeterliliğini yansıtması, anne ve babalarının eğitim durumları, sosyo-ekonomik düzeyleri ve dindarlık düzeylerine ilişkin durumlardır.

Araştırmanın evrenini Van İlindeki Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan ortaöğretim kademesindeki okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alan öğrenciler oluşturmaktadır. Ölçme aracı 900 öğrenciye dağıtıldı ancak 741 öğrenciden form dönüşü gerçekleşti. Geri dönüş oranımız % 82,3 oldu. Araştırmada başarı testi ve tutum ölçeği yapılmamış olup, veri toplama aracı olarak, örneklem grubunda bulunan öğrencilere tarafımızdan ortaöğretim programının tüm kazanımlarını kapsayan ölçek anket yöntemi ile uygulanmıştır. Elde edilen verilerin SPSS programına girilerek ilişki ve fark testlerine tabi tutulmuştur. Öğrencilerin söz konusu kazanımlara sahip olma düzeyleri, kendi görüşlerine dayalı olarak Likert tipi beşli derecelendirme ölçeğiyle toplanmıştır. Elde edilen Cronbach Alpha sonucuna göre, değişkenleri daha sağlıklı bir biçimde belirlemek ve ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak amacıyla da verilere faktör analizi uygulanmıştır. İkili karşılaştırmalarda *bağımsız ikili örneklem t testi*, gruplar arasındaki farklılıkların varlığının tespiti için *tek yönlü varyans analizi* uygulanmıştır. *Varyans analizi* sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmışsa bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi amacıyla *çoklu karşılaştırma testleri (post hoc multiple comparisons)* yapılmıştır. Her bir değişkenin bir diğer değişkenle olan ilişkisi uygun analiz teknikleriyle ayrı ayrı ortaya konulduktan sonra bir sonuç tablosu üzerinde açıklama ve yorumlama yapılmıştır.

## Öneriler

1- Araştırma Van ili ile sınırlıdır. Bu araştırmaya benzer araştırmalar başka illerde de yapılmalı ve yapılan tüm bu araştırmalar, karşılaştırılarak değerlendirilmelere gidilmelidir. Bu şekilde konu hakkında hem daha ayrıntılı bilgi hem de daha isabetli genellemeler yapmak mümkün olacaktır.

2- Yeni uygulanmaya başlanan 2005 ortaöğretim programının başarıya ulaşabilmesi için, M.E.B. tarafından bütün ortaöğretim DKAB öğretmenleri programın uygulanmasına yönelik hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.

3- Yeni programda değerlendirme işleminin yapılabilmesi için daha fazla soru ve örneğe yer verilmelidir.

4- Öğrencileri rekabet eden, yarıştıran tiplere dönüştürmekten ziyade, işbirliği içinde çalışabilmeleri, yeteneklerini geliştirebilmeleri, kendi belgilerini kendilerinin oluşturmalarına fırsat bulacakları bireyler haline dönüşmeleri için yardımcı olunmalıdır.

5- Son olarak bu alandaki çalışmaların düzenli ve planlı olabilmesi için daha kapsamlı çalışmalar yapılmalı ve standartlar belirlenmelidir. Belirlenen standartları pratiğe daha uygun aktarılması sağlanmalıdır. Bu konuda MEB tarafından AR-Ge çalışmaları çoğaltılmalıdır. Özel birimler oluşturularak yapılacak bu çalışmalar için finansman sağlanmalıdır.

#### KAYNAKÇA

- BALCI, Ali (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. 3. Baskı, Ankara: PegemA Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DEMİREL, Özcan (1999). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayınları.
- FOSNOT, C.T. (1996). Introduction: Aspect of Constructivism, *Constructivism:Teory, Perspectives and Practice*. Teacher College, New York London: Columbia University.
- GÜNEŞ, Firdevs (2007). *Yapılandırıcı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- GÜVEN, Semra (2004). "Program Geliştirme". Editör: Mehmet Görül, *Öğretimde Planlama, Uygulama ve Değerlendirme*. 2. Baskı, Elazığ: Üniversite Kitabevi.
- KARASAR, Niyazi (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankar: Nobel Yayınevi.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005). *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı*, Ankara: MEB Yayınları.
- TAN, S., KAYABASI, Y., ERDOĞAN, A. (2003). *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TAVŞANCIL, Ezel (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- TEZBAŞARAN, Ata (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Klavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- VARIŞ, Fatma (1978). *Eğitimde Program Geliştirme-Teori ve Teknikler*. 3.Bsk., Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.